

(junt amb *vasat* 'que té vasa' en un de 1565 d'allí mateix), car de tota manera és poc probable que això sigui el ll. *vasculum*, -a, 'vaset' (mot només savi), com admeteren aquest lector i *AlcM*.

Vasat, vàscola, V. vasa, Vascular, vasculós, V. vas

VASELINA, de l'angl. *vaseline*, nom inventat el 1872 per la Companyia Chesebrough, manufactors nord-americans d'aquest producte, i creat irregularment a base de l'al. *wasser* 'aigua' i el gr. *ἔλαιον* 'oli'. □ 1.ª doc.: *DOrt*. 1917.

V. el *Shorter Oxford Engl. Dict.*, i el *N. E. D.*, s. v.

Vaser, V. vas i veure Vaseria, V. vas Vasetó, V. 15 vasa (BASE) Vaso, V. baso (VAS) Vasoconstrictor, vasomotor, V. vas Vasquinya, és basquinya, del lleguisme cast. BASQUINA Vassa, V. bassa

Vassaliu, certament falsa la pretesa etimologia germànica que dóna *AlcM* (sempre refiat de cert aficionat toponimista): ni una w- germànica podria donar altra cosa que *Gy-* ni noms en -z corresponen al fràncic o al gòtic. Segurament compost d'un mot romànic (*bas-sa?*) amb el genitiu d'un nom en -IK (po:ser germànic aquest).

VASSALL, del cèlt. *VASSALLOS, pròpiament 'semblant a un criat', derivat de VASSOS 'servidor' (< indoeur. UPO-STHO- 'que està dessota'). □ 1.ª doc.: fi 30 S. XIII.

«Tot lo cors és creatura de Déu: doncs, --- enaix con lo senyor vol ésser servit per son *vassall*, vol Déus ésser servit per lo cors, qui és seu», *Blanq.* (*NCl.* I, § 29, 161.16). «*Vassal* o castlà nuyl temps no pot prescriure en no dar poçtat del cast<e>ll[a] o en no feén servij d'aquel feu, jatssesia que nuyl temps no aja dada postat ---», en la trad. cat. dels *Usatges* de fi S. XIII (versió de *Vasallus sive castellanus* del text llatí, XIV); i sovint en aquest text: «--- fasça dret al senyor mayor per rahó del jusà *vassal* ---», «si-l castlà o *vassal* dirà que à lou e-l terme del castel d'on és *vassal*, és tengut ---» (*AIEC* I, 322, 321).

Freqüent en els nostres grans clàssics. «Don Ferrando, que era oncle nostre --- dix axí: —Senyor --- us volem --- pregar --- que-ns façats bé: e a mi sots-ne tengut per lo parentesc que he ab vós, e a-N G. de Muntcada, perquè rey d'Espanya no ha tan honrat *vassal* con vós havets d'ell, ne qui tant lo pusca servir», Jaume I (*Cròn.*, Ag., 58.11). «De Saluça --- era marquès --- Valter, jove --- fort insigne, sinó que --- no-s curava de pendre muller, de la qual cosa los seus *vassalls* e sotsmeses eren fort dolents e despagats ---», *BMetge* (*Va. e Griselda*, *NCl.* x, 18.25=*Decam.* x, § 10, ed. Massó, 611.7). «La segona manera de gents vivents en llibertat, mas són sots senyoria, són polítics *vassalls* ---», *Eiximenis* (*Dotzen*, § 155). «Puix axí és que a vosaltres, fidelíssims *vassalls* e súbdits meus —dix lo Rey— no plau, e conexeu en mi que no só dispost per a combatre lo rey moro, yo-us regracie --- 60

e man que no sia negú --- que diga que farà per mi la batalla, sinó lo que yo elegiré», *JoMartorell* (Ag. I, 48.20).

Després de l'època feudal, continuà encara aplicant-se a relacions derivades de la noblesa: el mot, p. ex., surt sovint al *Spill* de Castellbò, generalment en la figura acostumada, i algun cop amb propagació de la palatalitat: «la segona part --- aurà esguart als *vaxalls* e súbdits de sa Alteza», fº 145rº. També passà al llenguatge dels nostres moriscos, i figura en algun doc. dels publicats de moriscos valencians per Carme Barceló en la seva tesi: com en un de l'a. 1600, on veiem en la forma arabitzada, no sols el substantiu sinó també el verb *avassalar-se*. En transcripció el context en la traducció que ens en dóna, i hi intercalo entre parèntesis els mots corresponents del text àrab, també rescatat pels seus col·laboradors i publicat en el llibre de l'erudita doctora: «en nombre de los vasallos [min kibl *al-bašáilul*] de nuestro señor el sultán, que cada vasallo que venga a avasallarse [*bašáilu igi ebašáilar*], pague a cada jurado seis sueldos».¹

Va continuar usant-se metafòricament per a idees de submissió generalitzada, a les forces anímiques, a les condicions naturals: «Que puix l'onest no 's principal, / l'om, per natura, 's animal / que requer dels béns lo millor: / e si 'n l'onest no-s trobe (a)mor, / dels falsos ha ésser *vassall*; / mas entr' aquells és entrevall / de valor ---», Ausiàs CXXVIII, v. 193. «La Malehida --- / Los catalans que hi muntan estiman més llur terra, / veyent totes les serres *vassalles* de llur serra, / veyent totes les testes al peu de llur tità / --- / és un gegant d'Espanya --- y català», *Cantigó* IV, v. 174.

És un mot peculiar de les llengües romàniques, i comú, en forma popular, a totes les d'Occident: fr. (> angl.) i oc. *vassal*, it. *vassallo*, cast. *vasallo*, port. *vassalo*. Es tracta, doncs, d'un terme heretat del llatí vulgar, segurament en una fase seva tardana. El derivat VASSALLUS surt documentat primerament en el baix llatí de capitulars carolíngies, de 823, i ja un poc anteriors, segons Du C.; des del S. VIII segons historiadors.

Abans que *vassallus*, ja en la Llei Sàlica (c. 500) apareix, amb valor pràcticament sinònim, VASSUS, aplicat la primera vegada a un criat o serf, més tard a la institució del vassallatge; i els dos mots rivalitzen, en baix llatí, fins al S. X i tot; des del qual VASSALLUS es generalitza. De l'existència de gent dependent d'un poderós, per bé que lliures més o menys, ja ens en dóna testimoni Cèsar, en la Gàl·lia del S. I a. C., designant-los amb el nom llatí de *clientes* (*B. Gall.* VI, 15), sens dubte com a traducció del mot gàl·lic VASSOS ja existent.

Si aquest nom cèltic s'imposà a França i la Romània tota d'Occident, des del IX, en un sistema tan germanitzant com el feudal, és perquè aquest fou el moment en què la massa de la població autòctona, de raça cèltica i pre-cèltica, i més o menys profundament romanitzada, començava a recobrar els seus drets d'element ètnic predominant, al costat de la tènue su-